

Мар'яна САВІНОВА

СТУДЕНТ XXI СТОЛІТТЯ: СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

Професійне самовизначення, як процес самопізнання й оцінки індивідуальних можливостей щодо вибору професії, є важливим етапом соціалізації молоді, який визначає пріоритети її майбутнього життя. Сучасні здобувачі вищої освіти – це перспективні молоді люди, які прагнуть особистісної значущості, суспільного визнання, самовираження у професійній діяльності.

XXI століття є унікальним століттям міждисциплінарності, розвитку інноваційних інформаційних технологій, можливостей і перспектив для інтелектуально-особистісного самоствердження людини. Тому для кожної країни світу першочерговим є завдання професійного самовизначення молоді, надання якісних освітніх послуг та підготовка висококваліфікованих фахівців.

Студентство є одним із ключових факторів престижу держави, ресурсом формування національної еліти, а також показником світових тенденцій вищої освіти та реакцій на них світової спільноти. З кінця двадцятого століття кількість студентів у світі значно зросла, у більшості молодих людей з різних куточків планети з'явилася можливість здобути вищу освіту різного рівня і типу відповідно власного вибору. Студент сьогодні – це одна із ключових фігур на культурологічній, політичній та соціально-економічній арені світового освітнього простору.

Відсоток студентів по всьому світу становить значну частину від усього населення, а відтак, свідоме та адекватне обрання майбутньої професії є дуже відповідальним моментом життя. З метою професійного самовизначення учнівської молоді створюються профільні класи у закладах загальної середньої освіти, поглиблено вивчаються навчальні предмети, проводиться профорієнтаційна робота, професійно спрямовані тематичні інформаційні уроки та виховні заходи.

Наступне десятиліття відбудеться перехід до інноваційної моделі розвитку загальної середньої освіти: профільне навчання задовольнить потребу молоді у здобутті якісної освіти, яка буде відповідати міжнародним стандартам. Цей процес, безперечно, вплине і на характер розвитку вищої освіти в Україні, оскільки цілісність і наступність освітнього процесу є головними характеристиками його якості.

Аналіз наукових праць показує, що дану проблему досліджує ціла плеяда вітчизняних науковців. За редакцією В. Астахової вийшла колективна монографія «Студент XXI століття: соціальний портрет на фоні суспільних трансформацій» (2013 р.), у якій викладено методологічні підходи до вивчення студентства як соціального феномена, подано історико-ретроспективну порівняльну характеристику даної соціальної групи.

Інноваційні підходи у проведенні профорієнтаційної роботи серед учнів середньої і старшої школи досліджують О. Пономаренко і З. Орхіменко. Проблеми формування професійного самовизначення та професійний розвиток молоді вивчають Л. Гриценюк, Л. Гуцан, Д. Закатнов, О. Коберник, С. Лучик, О. Мельник, О. Морін, Т. Попова, О. Прудкий, А. Самодрин, І. Ткачук та ін.

Мета нашого наукового пошуку полягає у з'ясуванні особливостей професійного самовизначення студентської молоді на початку XXI століття.

Студентство є найкультурнішою частиною молоді в усіх країнах світу, яка в процесі професійної підготовки не тільки оволодіває основами майбутньої професійної діяльності, але й зростає духовно. Цей процес забезпечується включенням в освітньо-виховні ресурси професійної підготовки культурно-духовних надбань людства,

використанням соціально-культурного потенціалу навчального середовища, прагнення студентів до самоактуалізації як нової духовної цінності. І. Сіданіч визначено організаційно-педагогічні особливості духовно-морального виховання студентів вищого навчального закладу, до яких дослідниця відносить: інтеграцію знань про цінності духовної культури, збагачення морально-духовних потреб, розширення досвіду духовного пізнання на основі активізації духовно-практичної діяльності та прагнення до морально-духовного самовдосконалення [3, с. 238].

Отже, відповідальність вибору є домінуючою ознакою усвідомлення пріоритетів обраної спеціальності, готовністю студентської молоді до виконання соціальних ролей та функцій еліти нації – інтелігенції.

На сьогодні Україна налічує 484 вищих навчальних заклади, що здійснюють підготовку фахівців із різних спеціальностей. В обласних та багатьох районних містах є заклади вищої освіти, які готові надати випускникам шкіл якісну професійну підготовку; сприяти реалізації суспільно важливих проєктів, включенню у громадську діяльність, презентації себе у ролі лідерів та керівників, участі у науково-дослідній діяльності, представленню результатів наукового пошуку на конференціях, симпозіумах, конгресах. Також, вітчизняні виші з метою інтеграції національної освіти до світового освітнього простору організують виробничу практику майбутніх фахівців за кордоном, навчання в них обирає велика кількість іноземних студентів.

Важливим для нашого наукового пошуку є виокремлення основних соціальних чинників професійного самовизначення особистості, зроблені у педагогічній науці. До них відносяться:

- соціальні чинники на мікро- (глобальна соціальна структура) і макрорівні (соціальне становище, освіта батьків, расова та етнічна приналежність, успішність навчання в школі);

- соціальні чинники впливу на особистість: об'єктивні чинники (етап навчання, професійна спрямованість), суб'єктивні (особистісні характеристики – міра самосвідомості, цілеспрямованість та ін.), соціально-психологічні (вплив близького оточення);

- соціальні чинники профорієнтаційної роботи: внутрішні (мотивація, задатки, рівень підготовки, демографічні характеристики), зовнішні (соціальні групи, засоби масової інформації); громадські (школа, позашкільні навчальні заклади, громадські організації), професійні навчальні заклади (заходи з профорієнтації вишів); інформація служб зайнятості, екскурсії на підприємства; загальна ситуація професійного самовизначення (потреба регіону в кадрах, соціально-економічна ситуація, структура виробництва, наявність робочих місць та ін.) [1, с. 475].

Врахування цих факторів у професійному самовизначенні особистості дозволяє зрозуміти взаємодетермінованість існування людини і соціуму, сутність, механізми та значущість професійного вибору, яку робить молодь на порозі вступу у доросле життя.

У багатомірному світі простежується тенденція зміни світоглядних установок й аксіологічних критеріїв, що вимагає формування у майбутніх фахівців планетарного глобального мислення. Період юнацтва є досить складним етапом життя, оскільки цей вік характеризується переоцінкою цінностей існування, формуванням власної моралі, утвердження особистісних переконань щодо особистісного призначення, прагнення саморозвитку й самоствердження у майбутній професійній діяльності. В умовах академічної мобільності студенти є більш самостійними, відкритими до нового, характеризуються спрямованістю на майбутнє. Спосіб життя студентів, їх моральні та духовні цінності визначають стиль та орієнтири життя майбутнього суспільства, тому формування планетарної свідомості, розвиток планетарного мислення майбутніх фахівців забезпечують генотип цивілізаційного розвитку.

Спектр професій, що існує на сьогоднішній день, багатовекторний і багатогранний. Із розвитком інноваційних технологій зростає попит на нові, ніким не займані ніші нової професійної діяльності людини: сонячна енергетика, програмне забезпечення, фізіотерапія і здоров'я, інформаційна безпека, цифрова реабілітація, розумне будівництво, 3-D друк, AR-технології, персональний брендинг, робототехніка, урбанізоване сільське господарство, гена інженерія, віртуальна реальність та ін. За даними наукових досліджень у найближче десятиліття будуть розвиватися галузі IT-сфери, інженерії, освіти та медицини.

Цифрова грамотність на сьогодні є однією з 8 ключових позицій для повноцінної діяльності людини у сучасному світі (за версією ЄС). Тому, очевидною є трансформація вищої школи в контексті діджиталізації освіти і науки: створення єдиного інформаційно-освітнього середовища для всіх учасників навчального процесу на основі цифровізації вищої освіти. В Україні поступ діджиталізації успішно відбувається у напрямках електронного навчання (elearning), IT (інформаційних технологій), ТКП (телекомунікаційні послуги) тощо [1].

Проте головним критерієм професійного успіху вже сьогодні є відкритість до інновацій, креативність та відповідальність у професійній діяльності, постійна самоосвіта та вдосконалення власної компетентності в умовах світової конкуренції.

Потрібно зазначити, що в умовах швидкого розвитку технологічного прогресу відбуваються зміни, які стосуються не тільки інформаційної сфери, впровадження нових інтерактивних та мультимедійних технологій у буденне життя суспільства, але й проблеми гуманізації суспільних відносин, розуміння призначення людини в процесі збереження навколишнього середовища і життя на планеті.

Найперспективнішою ідеологією XXI століття вважається «Концепція сталого розвитку», зміст якої розкриває шляхи забезпечення оптимального співвідношення між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, збереження для них природного довкілля.

«Сталий розвиток – це модель функціонування системи із обмеженими параметрами, що забезпечує збалансовану динамічну рівновагу між компонентами інтегрованої екосистеми протягом визначеного проміжку часу» [4]. Мається на увазі, що сьогодні ми думаємо про майбутнє, про гармонійний розвиток нашого світу; наше мислення і наші дії (включаючи професійний вибір молоді) спрямовані на збереження нашої планети та благоустрою всього людства. Тому головною запорукою успіху майбутнього розвитку країн світу й цивілізації в цілому є формування ноосферного мислення студентської молоді в процесі професійної підготовки. Гармонія взаємодії людини і природи повинна стати ключовим завданням третього тисячоліття.

Таким чином, професійне самовизначення студента в сучасних умовах трансформації суспільства детермінується, як і раніше, суб'єктивними та об'єктивними факторами, проте в умовах академічної мобільності та створення єдиного інформаційно-освітнього простору, його вибір більше не залежить від усталених рамок та кордонів у світі нових можливостей та широких перспектив.

Список використаних джерел

1. *Жерновникова О. А.* Діджиталізація в освіті / О.А. Жерновникова // Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 10 квітня 2018 р.). Х., 2018. – С. 88-90.
2. *Мачуська І. М.* Основні чинники професійного самовизначення старшокласників / І. М. Мачуська // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2013. – Вип. 17 (1). – С. 474-482.
3. *Сіданич І. Л.* Актуальні проблеми духовно-морального виховання студентської молоді / І. Л. Сіданич // Наукові записки національного університету «Острозька академія». Серія: Психологія і педагогіка. – 2013. – Вип. 23. – С. 233-241.

4. Сталий розвиток як парадигма суспільного зростання ХХІ ст. // Режим доступу: <https://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/svitogliad/svit-2017-12-1/svitoglyad-2017-1-05-marushevsky.pdf>